

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ชาวพุทธนะ ว่าอยากทำบุญเพื่อความสงบร่มเย็น เพื่อความสุข คนเกิดมาทุกคนปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ความทุกข์ไม่ปรารถนาต้องการเจอมัน ปรารถนาอยากเจอแต่ความสุข แต่ถ้าเรามีความพอใจนะ ความสุขจะเกิดขึ้นตามอัธยาศัย

ความสุขที่มันไม่เกิดขึ้นตามอัธยาศัยเพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันจับดัน พอมันจับดัน มันคาดหมายของมันไป เห็นไหม แต่ถ้าเป็นหน้าที่นะ คนเราเกิดมาต้องมีหน้าที่การงาน การทำงานนี้ คนมีบุญนะ อำนาจวาสนาแข่งกันไม่ได้ คนเราแข่งอย่างอื่นได้ แต่แข่งอำนาจวาสนากันมันแข่งได้ยาก

ถ้าคนมีอำนาจวาสนา กรรมเก่า กรรมใหม่ บุญเก่า บุญใหม่ ถ้ามีบุญเขาสะสมของเขามาดี เหมือนกับเขาทำบุญในปัจจุบันที่เราทำกันอยู่ดี ถ้าเขาทำของเขามาดี เห็นไหม โอกาส จังหวะมันจะสมดุลงเขาตลอด แต่ถ้าของเรานะจังหวะสมดุลง เขาเรียกว่าพรสวรรค์ แต่พรสวรรค์จะมีมากขนาดไหน แต่ถ้าไม่คืนรน ไม่มีการกระทำ ความแสวงหาไม่มีมา พรสวรรค์มันก็เป็นแค่พรสวรรค์เท่านั้นแหละ

คำว่าพรสวรรค์ แต่ก็ต้องมีความขยันหมั่นเพียร ความขยันหมั่นเพียรนะ เราจะฉลาด เราจะโง่งอขนาดไหน แต่ถ้าเรามีความขยัน มีการฝึกฝนขึ้นมาดี คนเรามันฉลาดได้ มันดีขึ้นมาได้ด้วยการฝึกการฝน

ในปัจจุบันนี้เราพยายามแข่งขันกัน โลกเขาวุ่นนะ ต่อไปอนาคตนี้ข้าวยากหมากแพง ปีนี้มันก็ทุกข์พอสมควรแล้ว อนาคตจะมีมาอีก ตั้งแต่สมัยเราเด็กๆ ก๋วยเตี๋ยวมละ ๕๐ สตางค์นะ แล้วก็มา ๑ บาท ๕ บาท ๑๐ บาท เดียวนี้ ๒๐-๓๐ บาท ทองคำบาทละ ๔๐๐ บาท เดียวนี้ทองคำบาทละ ๒๐,๐๐๐ กว่า นี้เขาเรียกว่าสภาวะเงินเฟ้อ

ถ้ามันเงินเฟ้อโดยธรรมชาติ สิ่งใดอุปสงค์ อุปทานของมัน ถ้ามีอุปสงค์ อุปทานของมัน มันก็เป็นไปตามกลไกตลาด แต่! แต่ถ้ามีใครมาครอบงำตลาด มาฉกฉวย

ผลประโยชน์ พวกเราเป็นเหยื่อหมด เห็นไหม นี่พูดถึงทางโลกที่เขาเปรียบเทียบกันได้ นะ แต่ถ้าทางธรรมล่ะ? ทางธรรมถ้าเขาคุมตลาด เขาแทรกแซงการตลาดได้ เขาบงการตลาดได้ เขาจะต้องการสิ่งใดเขาก็ต้องการได้ นี่เป็นเรื่องของโลกนะ

ธรรมะ! สัจธรรมมันเป็นความจริง ถ้าเขาบงการธรรมะล่ะ? เขามาครอบงำ แล้วเขาต้องการให้เป็นไปตามความเห็นของเขาล่ะ? มันเป็นความจริงไหมล่ะ? ถ้ากลไกตลาดมันเป็นโดยความเป็นจริงนะ อุปสงค์ อุปทาน เห็นไหม ถ้าของขาดแคลน ราคามันก็สูง เป็นธรรมดา แต่ถ้าของมันมีมาก ราคามันก็ตกเป็นธรรมดา นี่เป็นธรรมดา เป็นกลไกของตลาดนะ

สัจจะความจริงในสัจธรรมก็เหมือนกัน ถ้าเราทำของเราขึ้นมา จิตใจเรามีความสุข เห็นไหม ถ้าเรามีความสุข เรามีความสุขของเรา นี่เราสร้างของเรามา ถ้ามันขาดแคลนล่ะ? มันขาดแคลนมันก็มีความสุข ความขาดแคลน สิ่งนี้มันเป็นการแสวงหาของเรา

เรื่องของสมบัติทางโลก นั่นเป็นสมบัติของโลก เขาวัดกันด้วยสถิติ วัดกันด้วยจำนวน แต่ถ้าเป็นสมบัติทางธรรมนะ จิตใจเรา ถ้าเราอิมเต็มของเรา สิ่งใดอิมเต็มของเรา เห็นไหม “สุขหนอ สุขหนอ” คนสุขหนออยู่ที่ไหน? อยู่ที่โคนไม้ กษัตริย์ออกจากราชวัง มาบวช บวชเสร็จแล้วประพฤติปฏิบัติ ถึงเวลานั้นถึงที่สุดแห่งทุกข์ไหม?

“สุขหนอ สุขหนอ” เขาวัดกันที่ไหนล่ะ? เวลาเป็นกษัตริย์ใช่ไหม เป็นกษัตริย์เราก็ต้องมีความสุขนะ เป็นผู้ปกครองต้องมีอำนาจาสนา ต้องมีความสุข ทำไมเวลาเป็นกษัตริย์เขาบอกเขาต้องมีภาระรับผิดชอบล่ะ? เวลาบวชแล้วประพฤติปฏิบัติแล้วถึงที่สุดแห่งทุกข์ เห็นไหม “สุขหนอ สุขหนอ” จนพระที่อยู่ด้วยกันเขาไปฟ้องพระพุทธเจ้าว่า กษัตริย์องค์นี้ พระภิกษุจะคงคิดถึงราชวัง นี่บ่นว่า “สุขหนอ สุขหนอ” จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านิมนต์มานะแล้วถามว่า

“เธอพูดอย่างนั้นจริงๆ หรือ?”

“จริงๆ ครับ”

“แล้วทำไมเธอถึงบอกว่าสุขหนอๆ”

“ก็มันสุขจริงๆ”

“แล้วทำไมถึงสุขจริงๆ ละ?”

ก็พรรณนาเล่นนะ ว่าเป็นกษัตริย์มันมีความสุขขนาดไหน มันยุ่งอยากขนาดไหน โอ๊ย.. มันลำบากไปหมดเลย พอปฏิบัติขึ้นมาแล้ว พอมันสิ้นสุดแห่งทุกข์นะ นี่มันหมดเลย ทุกอย่างเป็นภาระไม่มีซักอย่างเลย

นี่ถ้าความสุขอย่างนี้ เขาทำของเขาด้วยความจริง เห็นไหม มันสุขด้วยหัวใจ สุขด้วยนามธรรม ฉะนั้น สิ่งที่ว่าสมบัติทางโลก ถ้ามันมีสิ่งใดเขาเรียก “อามิส” มันต้องมีอามิสต่างๆ มันถึงตอบสนองความพอใจของเรา เราก็มีความสุขพอใจพอสมควร ได้สิ่งใดมา สิ่งนั้นก็มีความสุขกันไป นี่สมบัติทางโลก

แต่! แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์นะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ “ปัจฉัย ๔ เครื่องดำรงชีวิต” ชีวิตนี้ขาดอาหารไม่ได้ ขาดที่อยู่อาศัยไม่ได้ ขาดยารักษาโรคไม่ได้ ขาดเครื่องนุ่งไม่ได้

ฉะนั้น จะมีสุข มีทุกข์ขนาดไหน ปัจฉัย ๔ มันก็ต้องเป็นปัจฉัย ๔ นะ ถ้าเราคิดถึงทางโลก เห็นไหม ประชดเลย.. ถ้ามีความสุขก็ปฏิเสธปัจฉัย ๔ ไม่ต้องใช้ มีความสุขเป็นสุขสิ เอาแต่เรื่องนามธรรม เอาแต่เรื่องหัวใจทั้งหมดสิ

กิเลสเวลามันคิดแข่งธรรมะนะ นี่เขาว่าหมาบ้า หมาบ้าเวลามันกัดมันกัดไม่เลือก พอเวลามันขึ้นมามันกัดหัวใจเรานะ จะไม่ให้เราทำอะไรเลย ถ้าบอกว่ามันเป็นนามธรรม มันมีความสุขแล้วก็ปฏิเสธปัจฉัยไปเลย แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธ พระเราก็ปัจฉัย ๔ บริหาร ๘ นี่ปัจฉัย ๔ บาตรคือตัวแทนของอาหารเพราะบิณฑบาตมา ผ้ากาสาหวัดเครื่องนุ่งห่ม ยาคองด้วยน้ำมูตรเน่า อยู่ในเรือนว่าง

สิ่งที่มันเป็นปัจฉัยเครื่องอาศัย มันเป็นเครื่องดำรงชีวิต พระพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธนะ แต่เราไม่ตื่นตัวไปกับมัน เห็นไหม นี่ภิกษุเวลาได้บิณฑบาตมา จันอาหารเพื่อดำรงชีวิต รักษาชีวิตนี้ไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติ รักษาชีวิตนี้ไว้เพื่อเวลาชำระกิเลส ก็รักษาที่ชีวิต ที่จิต ที่ภพนั้น

โลกเขากินด้วยเกียรติ กินด้วยกาม กินด้วยศักดิ์ศรี กินเพื่อดำรงชีวิต มันซับซ้อนกันมาหลายชั้นหลายซ้อน ถ้าหลายชั้นหลายซ้อน เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาถึงศีล ๘ ศีล ๘ ก็ไม่กินข้าวเย็นแล้ว เพราะกิน ๒ มื้อมันพอดำรงชีวิตแล้ว ถ้าพระถือธุดงค์วัตรก็ฉันอาหารมื้อเดียว เพราะธุดงค์วัตร เอโก_ธัมโม เป็นเอก เห็นใหม่ มีหนึ่งเดียว.. ถ้ามีหนึ่งเดียว สิ่งนี้เป็นรั้วกันไม่ให้จิตใจเรามันวิ่งเต้นผ่านกระโถด ก็มันคิดค้นจนเกินไป เราต้องมีรั้วกัน

แล้วบ้านอยู่ไหนล่ะ? ถ้ามีรั้วกันแล้วนะ ศีล สมาธิ ปัญญา รั้วกันบ้านของเรา มีรั้วกันอยู่แต่หาบ้านไม่เจอ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ เห็นใหม่ รั้วกันแล้วให้จิตใจเราเข้ามา

หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า “ปลาในสุม” เราเอาสุมครอบปลาไว้ ปลาในสุมมันจับง่าย ขึ้น ปลานอกสุมนะ ปลาในแม่น้ำ ปลาในหนอง ปลาในคลอง ปลาในบึง เราต้องแสวงหามันกว้างไกล ถ้าปลาในสุมเรามีศีลครอบงำ เรามีรั้วแล้วเราจะหาหัวใจของเรา ถ้าหาหัวใจของเรานะ เราตั้งสติของเรา เราหาหัวใจของเรา

นี่ถ้าเราจะหาความสุข ความสุขมันอยู่ที่นี้ ความสุขมันอยู่ที่ความพอใจ เห็นใหม่ โลกเขาใครจะควบคุมตลาด ใครจะบงการตลาด นั่นมันเรื่องของเขา แต่ถ้าในการประพฤติปฏิบัตินะ ใครจะบงการกรรม เวลาโลกเงินเพื่อ สิ่งที่ใครๆ ไม่ต้องการ ถ้ากรรมมันเพื่อกรรมะไม่เป็นความจริงนะ แต่ถ้ากรรมะนี่มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันติภูมิโลก เป็นกรรมะในขอบรั้วของเรา เป็นกรรมะในหัวใจของเรา เป็นประสบการณ์ในหัวใจของเรา เห็นใหม่

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เขาปฏิบัติกันที่นี้ ความเป็นประสบการณ์ของจิตนี้ จิตนี้ถ้าประสบขึ้นมาสิ่งต่างๆ นี่ใครพูดอย่างไรก็พูดไปเถอะ โลกกรรม ๘ กรรมะเก่าแก่มีมาแต่ดั้งเดิม ติณินินทา สรรเสริญ มันมีแต่ไหนแต่ไรมา จะดีขนาดไหน จิตใจคนมันต่ำมันเข้าใจไม่ได้ มันก็ติณินินทาว่าไม่ดี แต่ถ้าคนจิตใจสูงส่งขึ้นมาจะ ดีขนาดไหนเขาจะรู้ว่าดี ฉะนั้นมันอยู่ที่วุฒิภาวะของเขา

คนโง่มาก คนฉลาดมาก.. โลกนี้มีแต่คนโง่ โง่ในอะไร โง่ในตัวเอง โง่ในสัจจะความจริง ฉลาด! ฉลาดในทางโลกโง่ ฉลาดในการแสวงหา ฉลาดในการสะสม ฉลาดใน

การอยู่ในสาธารณะสังคม แต่ตัวเองปล่อยทิ้งไป ตัวเองมองข้ามไป มองข้ามตัวเองไป แล้วไปมองสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของข้างนอก แต่มองข้ามตัวเองไป

ธรรมะสอนให้กลับมามองที่ตัวเอง ปัจจัยเครื่องอาศัยไม่มีใครปฏิเสธหรอก แต่ตัวเองนี่ถามตัวเองว่า เกิดมาทำไม? เกิดมาปรารถนาสิ่งใด? เกิดมาก็มีชาติมีตระกูล มีเผ่าพันธุ์ก็ต้องรักษา รักษาด้วยคุณงามความดีนะ

“กลิ่นของศีลหอมทวนลม”

คุณงามความดี นี่ว่าคนนั้นเป็นคนดีนะ คนนั้นก็ว่าบ้านนั้นเป็นคนดี บ้านนี้เป็นคนดี คุณสมบัติของศีลธรรม เห็นไหม ถ้าเป็นคนดี สิ่งที่มีคุณสมบัติในกลิ่นของศีลหอมทวนลม เราจะเอาสมบัติสิ่งใดล่ะ? ถ้าดำรงชีวิตของเราได้ เราไม่ตื่นเดินไปกับโลกเขา สิ่งที่เราแสวงหาประหัยคัมมัชฌ์ ถ้าใครรู้จักประหัยคัมมัชฌ์นะ ตระหนี่ถี่เหนียวนั้นเป็นคนที่ไม่ได้ประโยชน์สิ่งใดเลย

ประหัยคัมมัชฌ์ เห็นไหม คุณสิ หลวงตาท่านบอกว่าท่านเป็นคนจน ถ้าท่านมีของท่าน ท่านเสียสละทั้งหมด ท่านเป็นคนจนท่านหาไม่ได้ แต่เวลาท่านได้สิ่งใดมา ท่านไม่เก็บเป็นของท่าน ท่านเสียสละหมด

ความประหัยคัมมัชฌ์คือตัวเราเองประหัยคัมมัชฌ์ ใช้สอยพอสมควร ที่เหลือ! ที่เหลือเป็นประโยชน์หมดเลย แต่ถ้าเราไม่ประหัยคัมมัชฌ์ นี่หาเท่าไรหมั้นก็ไม่พอหรอก สิ่งใดมันไม่พอกับหัวใจ ไม่พอกับสิ่งที่มันแสวงหา แต่ถ้าเราประหัยคัมมัชฌ์นะ มันน้อย สันโดษ นี่สิ่งนี้มันอยู่ได้แล้วแหละ ถ้าความอยู่ได้นะชีวิตจะมีความสุข

เราแสวงหาของเรา เราใช้ของเราเพื่อประโยชน์กับเรา แล้วถ้าจิตใจมันมีความสงบร่มเย็นเข้ามา มันจะรู้เห็น ถ้าเรารู้เห็นขึ้นมา เราจะเข้าใจได้ว่าสิ่งใดเป็นธรรม.. กุศล อกุศล เราตั้งใจว่าทำบุญกุศล เราประพฤติปฏิบัติกัน เวลามันเกิดกิเลส เห็นไหม กิเลสคือตัดหาความทะยานอยาก แล้วถ้ามันเป็นอุปกิเลสล่ะ?

อุปกิเลส ๑๖ นะ ความว่าง แสงสว่าง ความปล่อยวาง กิเลสอันละเอียดคนนะ แล้วบอกว่าว่างๆ ว่างๆ นี่กิเลส อุปกิเลส กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างละเอียด.. กิเลสอย่าง

ละเอียดยกมันก็ขบคั้น ก็เสออย่างละเอียดยกมันเป็นไฟสุ่มขอน มันเผาไหม้ใจของเรา แล้วเราก็ทำสิ่งใดไม่ได้เลย

โลก เห็นไหม เวลาเขาแทรกแซงตลาด เขาควบคุมตลาด เขาบงการได้ ชรรมะเวลามันเพื่อ เพื่อโดยที่ว่าสิ่งที่ให้ค่ากันด้วยปาก ด้วยสัญญาอารมณ์ ด้วยการมคมคาย แต่ไฟสุ่มขอนในใจนี้ใครแก้ไขมัน แต่ถ้าเรามีสติ มีปัญญานะ ไฟสุ่มขอนนี้ไฟมันเกิดจากสิ่งใด? ไฟมันเผาใคร? สิ่งใดมันสุ่มอยู่? ถ้ามันจับของมันได้ ไฟเกิดที่ไหนดับได้ที่นั้น

ไฟเกิดที่หัวใจของเรา จะไปดับที่อื่นดับไม่ได้ โลกจะเพื่อ ชรรมะจะเพื่อ เป็นเรื่องของโลกเขา เราต้องมีสติปัญญาของเรา ใครจะดี ใครจะเดียน เรื่องของเขา ถ้าเราทำประสบความสำเร็จของเรา มันเป็นเรื่องของเรา เห็นไหม มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง สิ่งที่เป็นปัจจัยจัดตั้ง เวลาซั่มมสากัจฉา เอตัมมังคลมุตตมัง สนทนาธรรมมันออกมาจากหัวใจ ถ้าสนทนาธรรมนะมันมีแต่สัญญา มีแต่ความจำขามา เวลาคาดเคลื่อนจากสิ่งที่จำมานี้ตอบไม่ได้แล้ว แต่ถ้าเป็นความจริงนะมันหมุนโดยรอบตัวของมัน ความรู้มันหมุนโดยรอบตัวของมัน มันเข้าใจโดยตัวของมัน จะแง่มุมใดอธิบายได้หมดแหละ อธิบายได้ทั้งนั้นแหละ

อธิบายเพื่อเหตุใด อธิบายได้ว่าจิตหนึ่ง เห็นไหม จิตดวงหนึ่งแก้ไขจิตอีกดวงหนึ่ง จิตดวงหนึ่งอยู่ข้างกลางหัวอกของเรา จิตดวงหนึ่งอยู่ในหัวใจของครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าจิตดวงนั้นยังไม่เข้าใจวงรอบของจิตดวงนั้น จะเอาความรู้ที่ไหนไปบอกจิตดวงอื่น จิตดวงไหนที่จะบอกจิตดวงอื่นได้ จิตดวงนั้นต้องเข้าใจวงรอบของจิตดวงนั้นโดยรอบ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ เวลาเจ้าลัทธิต่างๆ ตรัสรู้ไม่ชอบ ไม่ชอบคือว่าอ้างว่าตรัสรู้ อ้างว่ารู้ธรรมแต่ไม่ชอบ ไม่ชอบมันก็ไม่เป็นความจริง ไม่ชอบมันคืนได้ ไม่ชอบมันตีกลับได้ ไม่ชอบมันโต้แย้งได้ แต่ถ้าโดยชอบ ไม่มีสิ่งใดที่จะโต้แย้งได้ เพราะว่าสิ่งที่ในโลกนี้นะมันมีของคู่ทั้งนั้นแหละ แต่เวลาถึงจิตหนึ่งมันไม่ใช่ของคู่ จะเอาอะไรไปโต้แย้งมัน จะเอาสิ่งใดไปโต้แย้งมัน ในเมื่อมันกำจัดภวาสวะกำจัดภพ กำจัดสิ่งที่เป็นสถานะทั้งหมดแล้วมันเหลือสิ่งใดไว้

มารยังหาไม่เจอนะ พญามารพยายามคู้หาขนาดไหนก็ไม่เจอ อันนี้ไม่ต้องพญามารไปคู้หานะ พญามารมันเกิดจากจิตของเรา มันอยู่กับจิตของเรา ถิ่นกำเนิดมันอยู่บน

หัวใจของเรา มันเหยียบย่ำทำลายอยู่ บอกมารหาไม่เจอ มารมันจะจับพาไปเกิดนั่นล่ะ แต่ ถ้าเวลามารมันหาไม่เจอนะมันทำลายสิ้น

ถ้าทำลายสิ้น เห็นไหม นี่ใครจะแทรกแซงตลาด ควบคุมตลาด มันเรื่องของเขา แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ปัจจัตตัง สันติภูจฺจโกมันเรื่องของเรา เราจะต้องพิสูจน์ ตรวจสอบตามความเป็นจริง จิตของเรา เราล้างเลสงสัยอันนั้นทั้งหมด แต่ถ้ามันเข้ามารื้อค้น เข้ามาตีแผ่ในหัวใจ เห็นไหม เวลาธรรมะขึ้นมา มรรคญาณมันเกิดขึ้นมา มันรื้อค้นของมัน อันนี้เป็นสมบัติของเรา

โลกเขาจะเป็นอย่างไรนะ โลกนี้เป็นอินโดยมันจะมีอยู่ของมัน มันจะเป็นของมันอยู่อย่างนั้นแหละ แต่ถ้าชีวิตของเรานี้ ชีวิตหนึ่ง อายุขัยหนึ่ง เกิดตายภพชาติหนึ่ง เห็นไหม มันเวียนตายเวียนเกิด ในปัจจุบันมีสติสัมปชัญญะขนาดนี้ มีสติสัมปชัญญะรู้จักตัวตนของเรา โลกเป็นชาวพุทธที่ทะเลียบบ้าน เขาเป็นชาวพุทธเป็นประเพณีวัฒนธรรม แต่เขาแสวงหากันตามแต่โลกๆ

เรามีสติสัมปชัญญะ แสวงหาในหัวใจของเรา เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเป็นงานหนักหนาทั้งนั้น งานไม่อย่างทำ งานที่เขาทำกัน เขาได้กำไรขาดทุน มันเป็นค้นหาความทะยานอยาก ยิ่งโลก ยิ่งอยากได้ ยิ่งขยันหมั่นเพียร เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา จิตใจมีแต่ความแห้งแล้ง จิตใจไม่มีสิ่งใดหล่อเลี้ยง มันมีแต่ความทุกข์ยาก เราก็ต้องตั้งสติของเรา

“ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว”

ใครทำดีทางโลก ก็ได้ประโยชน์ทางโลก ใครทำดีทางธรรม ใครทำดีการแสวงหาหัวใจของตัว แสวงหาจิตที่มันเกิดมันตายแล้วชำระอันนี้ นี่ก็คือความดีภายใน ความดีในพุทธศาสนา ศาสนาสอนที่นี้ ศาสนาสอนตัวตนของเรา สอนหัวใจของเรา สอนสิ่งพาเกิดพาตายให้สิ้นสุดแห่งทุกข์ เอวัง